

Gode artikler, men ingen rød tråd

– ny bog om perspektiver på relationer i pædagogisk tænkning og praksis

Af Jes Jørgensen

Denne artikelsamling handler om relationers betydning for og rolle i pædagogisk praksis, hvor dette grundtema beskues ud fra en række forskellige vinkler, emner og praksisfelter. Sådan præsenteres bogen, der primært retter sig til studerende på pædagog- og lærerseminarier og til studerende i efteruddannelsesforløb på CVU'erne. Der er tale om en samling teoretiske artikler, der er let tilgængelige med afsluttende kildehenvisninger.

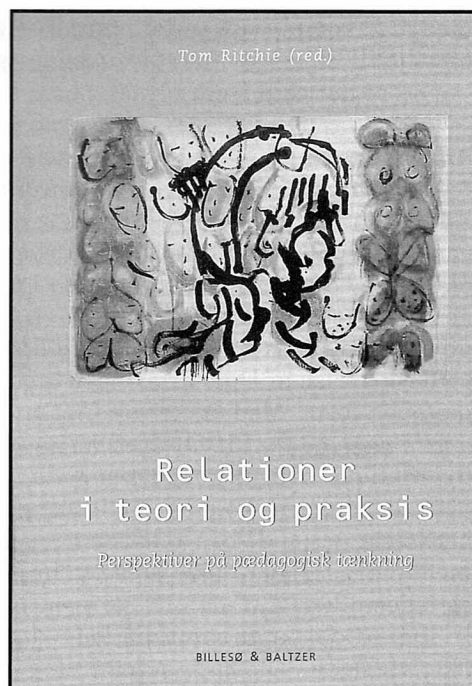
Som anmelder har jeg søgt at finde en rød tråd og en sammenhæng i artiklerne, der kommer tættere på "relationers betydning", men uden held. Hvis jeg havde læst artiklerne uafhængigt af hinanden ville jeg aldrig have gættet på, at de var fra den samme bog. Hvilket måske i virkeligheden er bogens styrke i relation til målgruppen. Alle studerende og for den sags skyld medarbejdere i praksis kan finde flere rigtig gode artikler i bogen og jeg har allerede selv gjort flittig brug af, at henvise ledere og pædagoger til artiklerne. Meget få vil formentlig læse bogen i sin helhed og det er heller ikke meningen.

PSYKOLOGISK PERSPEKTIV OG PRIMÆRT DAGINSTITUTIONSOMRÅDET

De fleste af artiklerne indtager et psykologisk perspektiv, der er en logisk følge af, at de fleste af forfatterne er psykologer. Det fremgår af forordet, at der med praksis primært er tale om daginstitutionsområdet, men det burde også fremgå, at der hovedsageligt er tale om psykologiske vinkler og perspektiver af hensyn til de studerende, der er primære målgruppe.

Som det fremgår af nedenstående titler og korte beskrivelser er der mange forskellige vinkler og emner der behandles. Frem for at gå

Tom Ritchie (red.):
Relationer i teori og praksis.
Perspektiver på pædagogisk tænkning.
Billesø og Baltzer, 2004.
238 sider. Kr. 258,-.

i dybden med et par af artiklerne, har jeg valgt at præsentere hele samlingen, som appetitvækkere. De fleste artikler har blikket rettet mod de yngste aldersgrupper og daginstitutionsområdet. Når skolen, de udsatte unge og ledelse kommer ind fra sidelinien kan det virke lidt påklistret og som et alibi for en vis bredde. Men disse artikler er også inspirerende og lever ligesom de øvrige op til kravet om at være teoretiske med skarpt øje for praksis.

Relationernes betydning i vuggestue og børnehave af Lene Lind

En fortælling om overgangen fra børnehaven til vuggestue og betydningen af trygge relationer for børns personlighedsudvikling. Børnene spejler sig i de voksnes reaktioner og skal lære at rumme positive og negative følelser i forhold til de andre børn og de nære voksne. Der skal tages afsked med vuggestuen og skabes nye relationer i børnehaven. Artiklen baserer sig på Lene Lind's egne hverdagsbilleder med børn, erfaringer og teorier.

Relationen, det fælles tredje og det personlige narrativ af Flemming Andersen
Indledningsvis slår Flemming Andersen fast, at "vores identitet eller vores selv for-

mes af de historier (narrativer) vi får fortalt om os selv i vores relationer med andre, modificeret af de fortællinger vi selv skaber". Dispositionen og artiklens omdrejningspunkt fremgår af overskriften. Selvets historie og tilstande behandles kort, men systematisk bl.a. med en skematisk fremstilling af forskelle mellem "mig-tilstanden" og "jeg-tilstanden". Afslutningsvis berøres relationerne mellem "forældre-barn" og "pædagog-barn".

At bryde med vanetænkning og rutinehandlinger af Kim Rasmussen

Artiklen er et sammendrag af bogen "Andre måder", der handler om

- at bryde med den pædagogiske vanetænkning
- at være social opfindsom
- at turde lave små eksperimenter i hverdagen
- at finde personligt mod og styrke til at ville finde utraditionelle løsninger på konflikter i institutionelle sammenhænge.

Alt dette med henblik på at tage egen praksis op til revision og hvor Kim Rasmussen bl.a. peger på at der findes

mange eksempler på social opfindsomhed og vilje til at eksperimentere pædagogisk, – men at det skal frem i lyset.

Anerkendelse og praksis – en fortælling fra en udflytterbørnehave af Tom Ritchie

Endnu en fortælling og fremstilling af egne erfaringer og teorier om at arbejde bevidst med anerkendelse. Ritchie inddrager medlæringsbegrebet, som det er udviklet af B. Bae. Gennem fortællingen og beskrivelse af egne erfaringer tager metoden form. Med *lus, graviditet og andre væremåder* får læseren indsigt i, hvordan der arbejdes med *anerkendelse* i praksis på det nære plan. Afslutningsvis berøres anerkendelse i relation og samspil med andre temaer f.eks. omsorg, humor og lederrollen.

Tom Ritchie står samtidig for redigering af bogen.

Selvbestemmelse og pædagogisk praksis af Pernille Hviid

Selvbestemmelsesbegrebet fremstilles i tre perspektiver: 1) Som almen teoretisk begreb i psykologien 2) I en kritisk psykologisk forståelse 3) I pædagogisk praksis i en dansk udgave. Samlet set gives en kort og klar introduktion til selvbestemmelse i anvendt praksis.

Pernille Hviid påpeger faren ved en begrebsforskydning og udviklingstendens fra selvbestemmelse til *"bestemme-selv-pædagogik"*, der af børn opleves som *"pas-dig-selv-pædagogik"*. I artiklen møder vi også drengen Rasmus, der i samtale med forfatteren reflekterer over hverdagslivet i institutionen og udviklingen fra 1. kl. til 3. kl., der er uddrag fra Hviids eget forskningsprojekt *"Børneliv i udvikling"*.

Tosprogede børn i daginstitution og skole af Mette Mørch

Mette Mørch sætter gennem artiklen spørgsmålstegn ved den meget funktionsorienterede og rationelle tilgang, hvor vi tror, at vi kan lære børn dansk sprog og kultur uden at tage hensyn til, hvem de er og hvor de kommer fra. I artiklen refereres der bl.a. til relationssynsvinklen og medlæringsbegrebet, som det er udviklet af B. Bae i kombination med samfundste-

ori om integration, hvor der refereres til psykolog Dorthe Staunæs og kultursociologen Christian Horst.

Relationers betydning i Trin for Trin af Lone Gregersen

Trin for Trin er et undervisningsprogram, hvor læreren eller pædagogen får en systematisk og målrettet metode til at arbejde med børns empati og sociale problemløsning i samværet med hinanden bl.a. gennem brug af tøjdyr og billeder. Børnene lærer følelsesmæssige færdselsregler med rødt, gult og grønt lys for de følelsesmæssige reaktioner. Lone Gregersen har fokus på relationen og det reflektive samspil mellem barnet og læreren/pædagogen i den praktiske gennemførelse af Trin for Trin.

Fra begrænsning til afgrænsning: Synspunkter om grænsesætning og udvikling af selvrefleksivitet hos børn af Anne Lise Løvlie Schibbye

Når voksne vil sætte grænser for et barn, kan vi spørge grænser for hvem og for hvad? Gennem artiklen præsenteres to grænsesættende modeller i praksis, henholdsvis *"begrænsningsmodellen"* og *"afgrænsningsmodellen"*. Kombinationen af den metateoretiske fremstilling efterfulgt af konkrete eksempler virker godt. Læseren præsenteres endvidere for sammenhængen mellem *grænsesætning* og dialektisk relationsteori.

Artiklen har, i modsætning til bogens øvrige artikler, tidligere været udgivet, men er til anledningen blevet opdateret.

Relationer i socialpædagogisk arbejde med utilpassede unge af Benny Lihme

Der gøres indledningsvis status over det offentlige indsats over for udsatte unge i lyset af murens fald og en ændret tro på systemtænkning og ideologiernes forklaringskraft. Det bliver personen og kaldet, ikke pædagogikken og professionalismen der er i fokus. Hvor det tidligere var forskellige teoretiske skoler og retninger bliver det nu etikken, der er styrende for den pædagogiske indsats i kombination med forskellige "præfiks-pædagogikker" og varebetegnelser: involverings-, konsekvens- og dialogpædagog. Men uden at der

er tale om et konsistent og videnskabeligt teorigrundlag. Benny Lihme udpeger med vanlig sikkerhed pædagogiske mode- og overfladefænomener, mens han konkluderer: "Den utilpassede unges liv fordrer nye omgivelser og nye relationer, hvor det mere end ture og gode oplevelser er det lange seje træk, der skal til for at forandring for alvor indtræder."

Læring og vanskeligheder i én skole

– **flere verdener** af Ole V. Rasmussen

Artiklen handler om læresammenhæng og at børn lærer i sammenhænge af mange forskellige forhold og situationer. Artiklen fremstiller og uddyber dette syn på læring i nogle punkter:

- Læring som udvikling af barnets aktivitet
- Læring som deltagelse
- Læring sker i arrangerede sammenhænge
- Læring i bevægelse
- Læring i en flerhed af sammenhænge
- Læring og subjektivitet
- Læreren som subjekt
- Læring i lærerbaner og deltagerbaner
- Børns læring og professionelles vurderinger.

Ole V. Rasmussen tager afsæt i sine egne erfaringer som koordinerende kommune-psykolog og hans praksis-forskningsprojekt "*Psykologers refleksion i PPR*".

Pædagogisk ledelse i et systemisk perspektiv – eller om at kunne gribe ind i og begribe et system under stadig forandring

af Flemming Andersen

Artiklen afsluttes med at sætte fokus på den nødvendige komplementære relation mellem leder og medarbejder, der samtidig er et gennemgående tema for hele artiklen. Tydeligst kommer dette til udtryk i de beskrivende afsnit "om at lede af anden orden", "anden ordens ledelse er alt andet end kollektiv ledelse" og "om at lede med

kendskab til og respekt for den særlige pædagogiske kultur". Teksten er blevet til bl.a. med baggrund i en undersøgelse af ledelsesforhold på daginstitutionsområdet, som Flemming Andersen har lavet for BUPL, der bl.a. har fokus på symmetri, asymmetri og komplementaritet i relationen mellem leder og medarbejder. En af de konklusioner der drages, er at ledelse i en moderne kompleks adaptiv organisation er "forhandlingsledelse".

INTERNALISERING AF PÆDAGOGIKKEN

Efter at have læst det meste af bogen blev jeg opmærksom på en anden positionsforskel mellem de enkelte artikler. Nogle af forfatterne skriver sig ind i pædagogikken, mens andre skriver pædagogikken ud. Eller sagt med psykologiske termer, nogle af artiklerne internaliserer pædagogikken, mens andre eksternaliserer pædagogikken. Som praktiker er jeg mest tilhænger af artikler, der præsenterer pædagogikken og fagområderne for omverdenen. I denne sammenhæng er der dog en pointe i at internalisere pædagogikken og faget i relation til de studerende og en styrkelse af deres faglige habitus. Men det er et fokuspunkt, som det kan være relevant for studievejledere og lærerne at være opmærksomme på, hvor de studerende gennem uddannelsen og den spæde start i praksis skal skifte perspektiv fra *internalisering* af pædagogik og studie til *eksternalisering* af både pædagogik, institution og profession.

RELATION TIL SÆTTERNISSEN

Artiklerne skæmmes af alt for mange stave- og sættefejl undervejs. Selv i overskriften af redaktørens egen artikel "*Anderkendelse og praksis*". Det underminerer fagligheden og flytter fokus fra indholdet.